

REVISTA DE VICH: UNA PUBLICACIÓ CULTURAL A LA CATALUNYA NOUCENTISTA (1917-1919)

XAVIER TORNAFOCH YUSTE

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya

xavier.tornafoch@uvic.cat

Revista de Vich: a cultural publication in noucentist Catalonia (1917-1919)

El Noucentisme va ser un projecte cultural i estètic impregnat de classicisme que es va fer hegemònic a Catalunya a començaments del segle xx. La constitució d'una federació de diputacions provincials el 1914, la Mancomunitat de Catalunya, va ser el pas inicial per a començar a materialitzar l'agenda política i cultural que el catalanisme regenerador pretenia. L'impuls inicial del moviment noucentista l'originà el periodista i escriptor Eugeni d'Ors, «Xènius», a *La Veu de Catalunya*. En aquest context, la *Revista de Vich*, impulsada des de l'entorn cultural proper al catalanisme conservador local, pretengué ser una contribució al projecte nacionalitzador que s'estava portant a terme des de la Mancomunitat.

Paraules clau: Noucentisme, Mancomunitat de Catalunya, Eugeni d'Ors, catalanisme, modernitzar, projecte cultural.

Noucentisme was a cultural project impregnated with classicism that became hegemonic in Catalonia at the beginning of the 20th century.. The constitution of a federation of provincial delegations in 1914, the Mancomunitat de Catalunya, was the initial step to begin to materialize the political and cultural agenda that this regenerator Catalanism wanted. The initial impulse of this movement began with journalist and writer Eugeni d'Ors, «Xènius», in La Veu de Catalunya. In this context, Revista de Vich, promoted by the cultural environment close to local conservative Catalanism, sought to contribute to the nationalization project that the Mancomunitat de Catalunya was carrying out.

Keywords: Noucentisme, Mancomunitat de Catalunya, Eugeni d'Ors, modernize, Catalanism, cultural project.

Data de recepció: 25/7/2019. Data d'acceptació: 20/12/2019.

1. Introducció

El dia 21 de març de 1917 sortia el primer número de la *Revista de Vich*,¹ una publicació que va néixer en l'entorn del nucli cultural proper al catalanisme local, conservador i tradicionalista, i que va distingir-se pel suport que va oferir a l'obra cultural que volia portar a terme la «generació noucentista» de la qual formava part Enric Prat de la Riba,² en aquell moment president de la

1. Per a l'elaboració d'aquest article s'ha consultat la col·lecció sencera (1917-1919) que es conserva a la Biblioteca Episcopal de Vic. També n'hi ha una col·lecció completa a la Biblioteca de Catalunya. A l'arxiu privat del Dr. Salarich de Vic i a l'Hemeroteca de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (Ca l'Ardiaca) se'n conserven exemplars escadussers.

2. Vegeu Martí ESTEVE, *Biografia d'Enric Prat de la Riba*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Centre d'Història Contemporània de Catalunya, 2018; Jaume SOBREQUÉS, *Catalunya i Espanya en el pensament polític del jove Prat de la Riba*, Castellterçol, Patronat de la Casa-Museu Prat de la Riba, 2009.

Mancomunitat de Catalunya.³ Sobre aquest grup intel·lectual de Vic tenia un gran ascendent el canonge Jaume Collell,⁴ activista catalanista, periodista fundador de *La Veu del Montserrat* (1878-1902) i de la *Gazeta de Vich* (1914-1931),⁵ i proper als homes de la Mancomunitat amb qui havia coincidit a l'Acadèmia Catalana de les Congregacions Marianes, una institució creada el 1891 per a fomentar l'estudi de la història i la llengua catalanes i connectar-les amb la funció modernitzadora que s'esperava de Barcelona, sense perdre de vista el tradicionalisme evolutiu que havia teoritzat el bisbe Torras i Bages.⁶ Segons Jordi Casassas, el grup promotor de l'Acadèmia va perpetuar la influència neotomista dins el Noucentisme cultural, de la qual Jaume Collell era un dels més fermes defensors, sense que això s'entengués com una contradicció.⁷ Així doncs, el context històric en què es va desenvolupar la publicació està emmarcat per dues fites importants en el marc de l'efervescència catalanista que es vivia en aquella època, i que van estimular el seu naixement i desenvolupament: l'Assemblea de Parlamentaris (1917) i l'aprovació per part de la Mancomunitat de Catalunya d'un Projecte d'Estatut d'Autonomia (1919).⁸ A banda d'aquestes dues concrecions polítiques, a les quals caldria afegir l'accés a l'alcaldia de Vic del candidat catalanista i president de la societat Catalunya Vella Joaquim de Rocafiguera i Vila, per als impulsors de la *Revista de Vich* fou especialment decisiu el fet que la cultura catalana visqués un moment d'optimisme afavorit per la tasca que es portava a terme des de la Mancomunitat de Catalunya, o el que ells anomenen «exuberant florescència», al qual volien adherir-se, aportant-hi el punt de vista del tradicionalisme pairalista que distingia el desenvolupament del món cultural del catalanisme local. Aquesta aportació s'obria, com expressaven en l'article editorial del primer número de la revista, que reivindicava l'històric lema de *La Veu del Montserrat* «pro aris et focis» (per la llar i l'altar), a aquells sectors que combreguessin amb aquesta manera d'entendre el país:

«Catalunya per l'esforç dels seu fills y ab la benedició de Déu gosa, ara, d'una tan exuberant florescència que no havia tingut mai. Les arts, la cultura, la política fins les ciències catalanes van guanyant arreu un bell prestigi y per llur mèrit propi han obtingut el dret de ciutadania en l'espiritualitat d'Europa. Y tan en l'actual renaixement com en l'antiga grandesa catalana, la nostra ciutat de Vich ha sigut sempre un dels viviers hont hi ha germinat y grifollat millor l'esperit d'una pura catalanitat a racés de la marcidora atmosfera de les grans metròpolis, massa febrosenques de tota mena d'inquietuds y tarades d'aigualit cosmopolitisme. Antigament, Vich tenia l'hegemonia y representació capital

3. Jordi CASASSAS YMBERT, *La voluntat i la quimera. El noucentisme català entre la Renaixença i el marxisme*, Barcelona, Pòrtic, 2017, p. 129.

4. Vegeu Benjamí MONTSERRAT SATORRE, *Perfil biogràfic d'un activista catòlic del catalanisme*, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives, 2002; Joan ANGLADA, *El canonge Jaume Collell*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 1983.

5. Vegeu Maties RAMISA, *Els orígens del catalanisme conservador i «La Veu del Montserrat»*, 1878-1900, Vic, Eumo, 1985.

6. *Ibidem*, p. 130.

7. *Ibidem*, p. 131.

8. David MARTÍNEZ FIOI, *1917: el año en que España pudo cambiar*, Sevilla, Renacimiento, 2018; David MARTÍNEZ FIOI i Joan ESCULIES SERRAT, *L'Assemblea de Parlamentaris de 1917 i la Catalunya rebel*, Barcelona, Departament d'Afers i Relacions Institucionals i Exteriors i Transparència, 2017.

de la terra catalana y prous vegades l'història ha fet gloriósament sinònims els noms de vigatans y catalans. Y, en els preludis del nostre renaixement, Vich ha donat a Catalunya els dos homes més grans y més influents en la replasmació de l'esperit catalanesch; Balmes y Verdaguer. [...] Per mantenir doncs tan con poguem, el foch sagrat del esperit vigatà pel qual en Balmes y en Verdaguer han informat el seny y'l cor de la nostra Catalunya y per posarnos en constant y espiritual relació ab els altres nuclis vitals de la nostra renaixença, comencem avui aquest modest assaig de Revista, obrint però les portes de bat a bat y convidant-hi a tots els catalans amichs nostres o que simpatisin ab nosaltres, alçant la vella divisa de la nostra terra 'Pro aris et focis', per la llar i per l'altar.»⁹

Sigui com vulgui, aquesta publicació, les úniques referències bibliogràfiques de la qual podem trobar resumides a la memòria de final de carrera de Maria Mercè Riera,¹⁰ va tenir dues èpoques. La primera es va desenrotllar entre el 24 de març de 1917 i el 16 d'octubre de 1917, oferint dues periodicitats: una de setmanal fins al número quinze (5 de juliol de 1917) i una altra de quinzenal fins al darrer número d'aquest primer període. A la segona època, des del gener de 1918 fins a l'estiu de 1919, la periodicitat va ser mensual excepte durant els mesos d'estiu, que fou trimestral. La *Revista de Vich*, que tenia la redacció i l'administració al carrer de la Ciutat i que s'imprimia a la Tipografia Balmesiana de Vic, que també s'encarregava de la impressió de la *Gazeta de Vich*, va publicar vint-i-un números

9. *Revista de Vich* (24 març 1917), p. 1.

10. Maria Mercè RIERA, *Bibliografia de la premsa publicada a Vic entre els anys 1900 i 1931*, Barcelona, Memòria presentada a l'Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació, 1983, p. 93.

a la primera època i vint a la segona. La publicació comptà amb algunes seccions fixes. A la primera etapa trobem «Notes científiques» i «Notes bibliogràfiques». A la segona època destaquen les seccions següents: «Llibres apareguts», «Poesia», «Música», «Concerts», «Bibliografia» i «Noticiari de Catalunya». A més, també va publicar alguns números extraordinaris i monogràfics, dos suplementos, un fulletó i d'altres publicacions especials. Segons Aleix Catasús,¹¹ aquest periòdic estava inspirat, en la forma i en els continguts, en *La Revista* (1915-1936),¹² un quinzenari editat a Barcelona que van fundar un grup d'intel·lectuals noucentistes dirigits per Josep Maria López Picó.¹³ La capçalera d'aquesta nova publicació fou elaborada per Lluçà Costa, un il·lustrador de Vic que formava part del nucli d'artistes locals que s'havien incorporat al Noucentisme i que anys abans va dibuixar la portada del llibre *Transformacions*, de Manuel Brunet.¹⁴

Els orígens del Noucentisme, com a ideari estètic classicista i europeista amb una agenda política i cultural autonomista i modernitzadora, se situen l'any 1906, moment en què Eugeni d'Ors («Xènius») encunya aquest terme per oposició a tot el que simbolitza el «Vuit-cents» i projecta un moviment de renovació artística a Catalunya que serà fixat a través del discurs estètic i ètic del «Glosari»;¹⁵ però no va ser fins que Enric Prat de la Riba es va fer càrrec de la presidència de la Diputació de Barcelona (1907), i més tard de la Mancomunitat de Catalunya (1914), que determinats cercles culturals de Vic començaren a prestar atenció a aquest moviment. Foren les festes commemoratives del 100è aniversari del naixement del filòsof vigatà Jaume Balmes la primera ocasió en què aquesta tendència estètica es va donar a conèixer a Osona.¹⁶ Els actes d'aquest centenari es van aprofitar per a fer conferències i xerrades sobre els nous corrents culturals europeus, però també per a fer algunes obres a la ciutat, com ara la rehabilitació de la façana de la casa natal de Jaume Balmes,¹⁷ la instal·lació de teieres a la muralla o la col·locació de dos fanals a l'entrada de la plaça Major, obra d'Antoni Gaudí.

La constitució de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1925), com a federació voluntària de les quatre diputacions provincials catalanes, i la direcció cultural

11. Aleix CATASÚS, «Del Noucentisme a l'avantguarda a Vic», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts*, vol. 29 (2015), p. 145.

12. Vegeu Maria Carme RIBÉ, *La Revista (1915-1936): la seva estructura, el seu contingut*, Barcelona, Barcino i Fundació Jaume I, 1988.

13. Josep Maria López Picó (1886-1959), poeta i editor, havia format part de la Joventut Nacionalista de Catalunya, i que fou un dels impulsors de La Cataluña, òrgan d'aquesta associació juvenil del catalanisme conservador, publicava habitualment a *La Veu de Catalunya* i era molt proper a Enric Prat de la Riba, fet que facilità la seva incorporació a la Diputació de Barcelona, primer, i a la Mancomunitat de Catalunya, més tard. A més, era molt amic d'Eugeni d'Ors, que li va prologar el seu primer llibre de poesies, anomenat *Turment-frument*, en el qual el prologuista subratllava el classicisme i l'intel·lectualisme de l'obra de López Picó, un text que alguns autors consideren una proclama noucentista. Vegeu Albert MANENT, *Del Noucentisme a l'exili. Sobre la cultura catalana del Nou-cents*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, p. 85-86.

14. Aleix CATASÚS, «Del Noucentisme...», p. 145.

15. Vinyet PANYELLA, *Cronologia del Noucentisme (una eina)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, p. 12-13.

16. Aleix CATASÚS, «Del Noucentisme...», p. 136.

17. Vegeu Conrad VILANOU i Sílvia COLL-VINENT, «Jaume Balmes en el segle XX: entre el Noucentisme i el franquisme», *Analecta sacra tarraconensis. Revista de ciències històrico-eclésiàstiques*, vol. 87 (2014), p. 501-587.

que des d'alguns organismes d'aquesta institució va exercir l'escriptor i periodista Eugeni d'Ors,¹⁸ nomenat per Enric Prat de la Riba director del Departament d'Educació Superior del Consell de Pedagogia i posteriorment director d'Instrucció Pública, significarà l'impuls definitiu per a l'ideari i el projecte cultural noucentista.¹⁹ Malgrat que la *Revista de Vich* no va abandonar del tot, sobretot a la primera època, l'adhesió a la vida rural catalana i al parralisme, posicions que no encaixaven amb el pensament orsià,²⁰ va contribuir a divulgar l'obra cultural nacionalitzadora que els polítics i intel·lectuals nacionalistes estaven portant a terme des de les institucions culturals i pedagògiques vinculades a la Mancomunitat.

2. La primera època (24 de març de 1917 - 16 d'octubre de 1917)

Des dels seus orígens, la *Revista de Vich*, que comptarà amb un nombrós estol de col·laboradors locals i de la resta de Catalunya,²¹ la majoria d'ells periodistes, escriptors i estudiosos de diversos àmbits que també col·laboren en publicacions de Barcelona, i que aportaran habitualment textos originals, s'ocupa de la vida cultural de la ciutat i de Catalunya, dedica les seves planes a l'educació, la poesia, la música i la creació artística en general i reivindica obertament l'herència de Jacint Verdaguer i de Jaume Balmes, dues figures intel·lectuals que el catalanisme local considera patrimoni de la ciutat. També s'ocupa de detallar les activitats de l'associació Catalunya Vella, una entitat cultural estretament vinculada al nacionalisme vigatà alguns membres de la qual formen part de l'Ajuntament i porten a terme accions explícitament partidistes, amb la voluntat de generar un ambient ciutadà favorable a les idees del catalanisme conservador.²² A més, els temes d'actualitat política també hi seran presents, amb certa freqüència. Així doncs, hi haurà opinió sobre la gran guerra mundial que està destruint Europa, com la que ofereix Lluís Arumí sobre la participació dels Estats Units d'Amèrica en aquest conflicte, la qual justifica perquè «el nombrós contingent germanich que te dintre de casa, constituïria un perill molt gros en el cas de que Alemanya triomfés, perill de fer-la esdevenir una mena de colònia alemanya»,²³ o les que

18. Per a conèixer el perfil biogràfic d'Eugeni d'Ors: Maximiliano FUENTES, *Un viaje por los extremos. Eugenio d'Ors en la crisis del liberalismo*. Granada. Editorial Comares, 2017; Enric JARDÍ CASANY, *Eugeni d'Ors*. Barcelona. Aymà Editora, 1967; Xavier PLA, *Eugeni d'Ors, potència i resistència*. Barcelona. Generalitat de Catalunya i Institut de les Lletres Catalanes, 2015; Javier VARELA, *Eugeni d'Ors (1881-1954)*. Barcelona, RBA Llibros, 2017; Jordi CASASSAS YMBERT, *La voluntat i la quimera...*

19. Vegeu Albert BALCELLS, Enric PUJOL i Jordi SABATER, *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*, Barcelona, Edicions Proa, 1996.

20. Javier VARELA, *Eugeni d'Ors...*, p. 128.

21. La nòmina de col·laboradors en les dues èpoques de la revista és molt extensa: Felip Graujés, Manuel Brunet, Josep Gros i Raguier, Joan Anglada, M. Serra i Esturí, Lluís Romeu, Lluís Serrallonga, Salvador Perarnau, Josep Maria Batista i Roca, Lluís Sadurní, M. Fitó, R. Casadevall, Miquel Genís, Josep Pratdesaba, Jaume Collell, Just Cassador, Josep Rierola, Ramon d'Abadal, Joan Delclòs, Josep Maria Girona, Ramon Casanova, Lluís Rosich, Josep Torrents, Benet Morató, Antoni Griera, J. Puntí Collell, Fidel S. Riu Dalmau, Josep Valls, A. Vilar, J. Rubió, Eugeni Xammar, Marià Manent, J. M. de Casacuberta, J. Capdevila Rovira, Lluís G. Parés, Tomàs Garcés, Cassià Cortal, Francesc Pujol, Joan Tusquets.

22. Vegeu Miquel dels Sants YLLA-CATALÀ i GENÍS, *Catalunya Vella, 1902-1936. Una societat catalanista del nou-cents*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2013.

23. *Revista de Vich* (21 abril 1917), p. 22.

ofereix Batista i Roca, pel qual la guerra és «la crisi espiritual més forta, potser, per que ha travessat la Humanitat des del Renaixement y la Reforma ençà».²⁴ Tampoc no s'hi estalvien les crítiques a alguns ministres del govern espanyol, com les que en l'article editorial del número del primer d'agost de 1917 dedicaven a José Sánchez Guerra, responsable de la cartera de Governació en el gabinet del conservador Eduardo Dato, acusant-lo d'inactivitat en relació amb les Juntes de Defensa Militar, que havien estat il·legalitzades, i amb la conflictivitat social que enfrontava violentament els sindicats obrers i la patronal, mentre que li retreien una excessiva contundència amb el moviment catalanista que «ab una oportunitat meravellosa ha pres la iniciativa d'infiltrar una idea noble y consistent a totes les ànsies renovadores del país y de incorporar a aquesta idea totes les forces oposades y disperses per fer en nom d'ella la primera revolució veritable que s'haurà vist a Espanya [...]».²⁵ Els responsables de la publicació insistiran, també, en la necessitat de modernitzar el país al marge de les estructures, que ells pensen obsoletes, del vell estat centralista, una clara al·lusió a la tasca que s'està portant a terme des de la Mancomunitat. Aquesta aposta «modernitzadora» i «nacionalitzadora» s'evidenciarà en els temes d'algunes col·laboracions que tractaran qüestions com ara la denúncia del feble desenvolupament de l'aviació espanyola, per contraposició a la tasca de promoció que en fan les institucions governades pels catalanistes:

«Espanya que en tan bona situació se troba per poder estudiar y fomentar l'aviació, no s'ha donat compte de la importància que tenia y a l'hora de la pau se trobarà, com en tot lo demés, endarrerida y incapassa de poder competir ab les altres nacions. A Barcelona, no obstant, per iniciativa particular s'hi ha implantat una Escola Civil d'aviació dirigida per l'intrèpid Hedilla; aquesta escola compta ja ab regular nombre d'alumnes alguns d'ells ab matrícula pagada per l'Ajuntament y la Diputació.»²⁶

Fins i tot en el camp d'un dels aspectes que més preocupa el catalanisme, el dels símbols, proposaran una actitud «diferent» que permeti fer avançar el país sense perdre de vista les «essències» d'aquest moviment. Així doncs, Miquel Vilatimó,²⁷ defensa un nou «sentimentalisme patriòtic»:

«Ara, doncs, Catalunya —rica d'esperit però encara no plena— ha traspasat ja'l període de les emotivitats sentimentalismes, y ab l'esperit ben desvetllat y ple de vigoria temps ha que trevalla aciençadament y metòdica per la reconstrucció sencera y fins pel renovellament de tot el seu patrimoni nacional,

24. «El retorn a la simplicitat», *Revista de Vich* (16 setembre 1917), p. 97-99.

25. «Gente bien», *Revista de Vich* (1 agost 1917).

26. «L'aviació civil després de la guerra». *Revista de Vich* (16 juny 1917), p. 55-56.

27. Miquel Vilatimó Costa, (Vic, 1888 - Tarragona, 1936). Estudià al Seminari de Vic i fou ordenat prevere el dia 20 de setembre de 1913 a Vic. Amplià estudis a la Universitat de Lovaina (Bèlgica). El 1915 va ser nomenat professor de filosofia del Seminari de Vic. El 1928 va ser nomenat canonge de la catedral de Tarragona i professor del Seminari de Tarragona. El 1933 va fer una estada d'estudis a Alemanya. És autor del llibre *El sindicalisme, errors i perills*. Va ser assassinat per un grup de desconeguts el 26 de juliol de 1936, pocs dies després de l'esclat de la Guerra Civil espanyola.

ANY I VICH, DISSAPTE, 24 DE MARS DE 1917 Núm. 1

REVISTA DE VICH

INTRÓIT

CATALUNYA per l'esforç dels seus fills y ab la benedició de Deu gósa, ara, d'una tan exuberant floriscència que no havia tingut may.

Les arts, la cultura, la política y fins les ciències catalanes van guanyant arreu un bell prestigi y pel llur mèrit propi han obtingut el dret de ciutadania en l'espiritualitat d'Europa.

Y tan en l'actual renaixement com en l'antiga grandesa catalana, la nostra ciutat de Vich ha sigut sempre un dels viviers hont hi ha germinat y grifollat millor l'esperit d'una pura catalanitat a racés de la marcidora atmosfera de les grans metròpolis, massa febrosenques de tota mena d'inquietuts y tarades d'aigües cosmopolitisme.

Antigament, Vich tenia l'hegemonia y representació capital de la terra catalana y prou vegades l'història ha fet gloriósament sinònims els noms de vigatans y catalans. Y, en els preludis del nostre renaixement, Vich ha donat a Catalunya els dos homes més grans y més influents en la replasmació de l'esperit catalanesch: Balmes y Verdaguer. A n'alguns, Balmes no'ls sembla tan nostre; pero es justament per la seva talla gegantina que ell travessa les nostres fronteres y's fa patrimoni de l'humanitat. Pero ell nasqué a Vich, morí a Vich y tota la seva obra guarda la sabor pairal de la terra catalana.

Y Verdaguer—el nostre més gran poeta—alçá a categoria nacional el pensar y el sentir de la nostra plana. Y ab els seus companys del famós Esbart de Vich foren ells els qui abrandaren la gran foguera que il·luminá y escalfá'l nostre actual renaixement literari y fins polítich.

Y no's val a creure que aixó s'fen ponderacions d'una migrada política de campanar; sino que son filles de l'amor de mantenir rediviu y caudalós un dels més rics afluyents de la gran corrent del esperit catalá.

Al redós de la gran metròpoli, primcesa de la mar llatina que es una tan digna capital de la nació catalana pero tota enfrebrosida d'elements cosmopolites, cal mantenirhi acuradament aqueixos racers pairals que's nodreixen exclusivament dels pits sanitosos de la mare terra y que després son el llevat que manté vigorós l'esperit nacional y'l preserva de la corrupció de les promiscuitats metropolitanas.

Per mantenir donchs tan com poguem, el foch sagrat del esperit vigatá pel qual en Balmes y en Verdaguer han informat el seny y'l cor de la nostra Catalunya y per posarnos en constant y espiritual relació ab els altres nuclis vitals de la nostra renaixença, comencem avuy aquest modest assaig de Revista, obrint pero, les portes de bat a bat y convidanthi a tots els catalans amichs nostres o que simpatisin ab nosaltres, alçant la vella divisa de la nostra terra: «Pro aris et focis» per la llar y per l'altar.

18473

Ara, més que romàntichs rapsodes, cantors de les ruïnes, ens convenen nous arquitectes y estructuradors de tota cosa, pletòrichs de tècnica. Ara cal que en comptes d'abrandar la fàcil emotivitat de les multituds, se les avesi a la serena y noble disciplina que convé al treball fruitós. Mes això, no vol pas dir que's pugui deixar apagar el foch sagrat d'aquell sentimentalisme patriòtich; sinó que deu mantenirse'n sobriamanet el seu caliu perquè impulsí y escalfí però no malmeti ni destorbi.»²⁸

D'altra banda, durant aquesta primera etapa de la publicació la *Revista de Vich* va editar dos números monogràfics, un dedicat al poeta Antoni d'Espona i de Nuix (23 de juny de 1917), i l'altre amb motiu del traspàs, el dia 1 d'agost de 1917, d'Enric Prat de la Riba, en aquell moment president de la Diputació de Barcelona i de la Mancomunitat de Catalunya, diputat electe pel districte provincial de Vic-Granollers i un dels líders insignes de la Lliga Regionalista. Aquest número especial de la *Revista de Vich* va aparèixer el 23 d'agost.²⁹ En aquesta edició monogràfica hi van presentar escrits d'homenatge quatre figures estretament lligades al polític de Castellterçol: Ramon d'Abadal i Vinyals, advocat i historiador, diputat provincial que havia estat elegit en la mateixa candidatura que Prat de la Riba en les eleccions provincials de l'11 de març de 1917 i amb qui tenia una estreta relació personal,³⁰ Josep Gudiol i Cunill, sacerdot i conservador del Museu Episcopal de Vic,³¹ l'advocat vigatà Miquel Genís i Bayés i Josep Rierola i Alibés, poeta i advocat que exerciria de secretari municipal a Granollers i Ripoll.

Amb la mort de Prat de la Riba, que va ser substituït a la Diputació de Barcelona per Joan Vallès i Pujals i a la Mancomunitat de Catalunya per Josep Puig i Cadafalch,³² acabava una etapa en la construcció del programa regenerador endegat pel catalanisme conservador. Desconeixem si aquest trasbals condicionà la trajectòria de la *Revista de Vich*, però aquesta va suspendre la seva activitat a començaments d'octubre del 1917 i no tornarà a presentar-se fins al primer dia de gener de l'any següent, ara ja amb una periodicitat mensual, amb un increment en el nombre de planes i amb modificacions a la portada, així com en l'organització de la informació a les pàgines interiors. Tanmateix, un article titulat «Els solitaris de Catalunya» (maig de 1918), publicat ja en la segona època de la revista per l'advocat i activista nacionalista Joan Anglada en referència a una sèrie de textos signats l'any 1906 per Eugeni d'Ors a *La Veu de Catalunya* en el marc del «Glosari», indicava que *La Revista de Vich*, que com ja hem indicat va néixer sense renunciar a uns valors tradicionals que posaven el pairalisme en un lloc

28. «Els Segadors», *Revista de Vich* (2 juny 1917), p. 1.

29. *Revista de Vich* (23 agost 1917).

30. Xavier TORNAFOCH YUSTE, *Política, eleccions i caciquisme a Vic (1900-1931)*, Barcelona, UAB 2003, p. 186-190 (tesi doctoral).

31. Vegeu Eduard JUNYENT, *Mn. Josep Gudiol i Cunill. Notícia biogràfica i bibliogràfica*, Vic, Tipografia Balmesiana, 1931; Eduard JUNYENT, «Mn. Josep Gudiol i Cunill 1872-1972», *Ausa*, vol. 7, núm. 74 (1973), p. 93-107.

32. Vegeu Albert BALCELLS, *Puig i Cadafalch, president de Catalunya, i la seva època*, Barcelona, Rafael Dalmau, 2013.

preeminent, volia agafar un altre rumb més d'acord amb les directrius culturals de les institucions catalanes:

«Sembla cosa de fantasia que a Vich —ciutat de llarga tradició cultural— pogui parlar-se de Solitud. Però la causa de la nostra distanciació ens sembla que no és difícil de fixar. La tradició va estroncar-se abans de que nosaltres poguéssim beure en ella; i els seus actuals representants no han sabut o volgut adaptar-se a la necessària evolució desenrotllada des dels temps de la restauració dels Jocs Florals fins als moderns Emprèstits de la Mancomunitat: ha mancat ademés, en la comarca vigatana, entre'ls nets dels almogàvers i nosaltres una generació intel·lectual intermitja; s'ha produït una solució de continuïtat i per això nosaltres ens trobem lluny de la ideologia patrimoni dels nostres avis i hem topat amb més estridència de la necessària i som titllats de fills pròdigs menyspreuadors dels tresors pairals, de la rica herència [...] En dir això es comprendrà quan agradósament recollim l'ensenyança, tant més de remercier quan es donen medis de posar-la en pràctica. Si per nosaltres és motiu de joia una advertència aciensada, sia per ell causa de satisfacció el nostre propòsit d'atendre-la. L'estissora —element fins ara de divisió— devindrà en nostres mans ensenyades, instrument de selecció i enllaç.»³³

3. La segona època (1 de gener de 1918 - juliol de 1919)

El primer número de la nova etapa obria amb un article prou aclaridor, «Vida nova», en el qual els editors es refermaven en el doble caràcter, cultural i ideològic, de la publicació, renunciant explícitament al que ells anomenen la «política militant», entenent això com la no intervenció en les picabaralles partidistes que vivia el moviment catalanista:

«Sortida tot just d'una infantesa plena d'esperances, *Revista de Vich* entra joiosament a l'edat de la creixença; i, sentin-se renovellada la sang, vé a prendre lloc dintre l'estol de publicacions selectes que ençà i enllà van desvetllant en les gents de nostra terra la fibra de la catalanitat i el sentit de la cultura. L'estol és tan vistós, que be ha pogut donar-li un dels nostres estilistes el cognom de constel·lació; i nosaltres treballarem amb delit per tal d'esser-hi comptats en qualitat d'estela refulgent i que sia cada dia més viva dins l'organisme psicològic del nostre jovent i el nostre poble aqueixa gens fantàstica influència sideral de la lletra catalana. Veus-aquí senyalada una característica de la publicació cultural. Dins l'ampla tasca del catalanisme, ella realitza, en efecte, una obra lenta, però positiva i profunda. Sens dubte correspon eficàcia menor a la premsa de combat. Podríem dir que l'una exerceix una funció estimulante i l'altra una funció il·luminativa; l'una és amant de la irrupció i l'altra de la penetració pacífica; l'una l'acobla seguidors fent arma de l'anècdota i l'altra crea devots per obra i gràcia d'una suau irradiació, transfondint-los a les venes la quinta-essència de l'ideal. Però, àdhuc servant per llei suprema aquesta elevació, en la revista de tal gener poden adoptar-se perfectament dugues modalitats: o moure's en l'esfera de la raó pura, de la literatura simple, de l'idealisme

33. *Revista de Vich* (maig de 1918), p. 83-85.

artístic, o be donar cabuda a l'apostolat de idees renovadores més concretes, sense ultrapassar-se fins a les contingències de la política militant. En el primer cas tindrem la publicació literària, artística, científica; en el segon la revista cultural generosament entesa, la qual, sense allunyar-se gens ni mica del lema que la presideix, l'interpreta d'una manera dilatada i més precisa. En ella hi assoleixen una visible preponderància l'art i la literatura en la llur significació més cenyida i un domini informador i absolut en la més ampla, sense que tot això sia obstacle per a que s'hi proclamïn els cànons màxims d'una política, que al fi i al cap ha vingut a ésser un adjutori de la cultura integralment concebuda i fins i tot un aspecte d'ella mateixa, en quan s'hi és encarnada una doctrina de cívica perfecció. I amb això resta a bastament delimitada la nostra òrbita o dibuixada amb trets precisos la fesomia de Revista de Vich.»³⁴

En aquesta segona etapa, en què un dels aspectes més destacats és l'adopció definitiva de la normativa fabriana, que tant havien defensat els dirigents culturals de la Mancomunitat i a la qual sempre es va oposar el canonge Jaume Collell, la publicació incrementa la nòmina de col·laboradors incorporant algunes de les millors plomes de la premsa i l'edició catalanes, com ara Eugeni Xammar, en aquells moments director de la revista *Iberia* i més endavant corresponsal a Berlín de *La Veu de Catalunya* i de *La Publicitat*, de Barcelona, Marià Manent, crític literari i poeta, Joan Tusquets i Tarrats, pedagog d'orientació catòlica, Josep Maria Casacuberta, secretari de l'associació Nostra Parla, Fidel Riu i Dalmau, escriptor i periodista, Tomàs Garcés, crític literari i professor universitari, Cassià Cortal, director de l'Escola Normal de Girona, Josep Franquesa i Gomis, catedràtic de literatura a la Universitat de Barcelona i col·laborador de *La Veu de Catalunya*, a més de president de la Unió Catalanista, o Francesc Pujol, compositor i musicòleg, autor de música per a piano i per a cobla. Alhora manté l'estol de col·laboradors locals que s'encarreguen de les efemèrides domèstiques, com ara el traspàs de Narcís Verdager i Callís,³⁵ un polític vigatà que va tenir una intervenció decisiva en l'estructuració i consolidació del nacionalisme conservador, tal i com assegurava l'article editorial de l'edició monogràfica que li van dedicar:

«Cal que Catalunya en el dia del seu triomf, dediqui una magnífica recordança als primers constructors del edifici nacional. En Prat de la Riba, el Dr. Fargas i en Verdager i Callís foren els fundadors de la Lliga Regionalista. Tots ells han caigut, però han viscut prou per veure en vies de realització els seus somnis de juvenesa.»³⁶

En qualsevol cas, la publicació vigatana, que resistirà només un any i mig des de la seva refundació a començaments del 1918, continuarà ocupant-se de la difusió de l'activitat cultural de Vic i comarca, a la qual contribuirà amb l'organització

34. *Revista de Vich* (gener de 1918), p. 1.

35. Vegeu Joaquim COLL AMARGÓS, *Narcís Verdager i Callís (1862-1918) i el catalanisme possibilista*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998.

36. *Revista de Vich* (4 abril 1918), p. 1.

REVISTA DE VICH

59

PUBLICACIÓ MENSUAL

ANY I	REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ, RIERA 31 Venda, subscripció i anuncis Tipografia Balmesiana, Vich :: Galeríes Laletanes, Corts, 613 - Barcelona	GENER
Núm. 1	Subscripció anual: 2 ptes. Número solt 20 cènts	DE 1918

Vida nova

SORTIDA totjust d'una infantesa plena d'esperances, REVISTA DE VICH entra joiosament a l'edat de la creixença; i, sentint-se renovellada la sang, vé a pendre lloc dintre l'estol de publicacions selectes, que ençà i enllà van desvetllant en les gens de nostra terra la fibra de la catalanitat i el sentit de la cultura. L'estol és tan vistós, que be ha pogut donar-li un dels nostres estilistes el cognom de constel·lació; i nosaltres treballarem amb delit per tal d'esser-hi comptats en qualitat d'estela refulgent i que sia cada dia més viva dins l'organisme psicològic del nostre jovent i el nostre poble aqueixa gens fantàstica influència sideral de la lletra catalana.

Veus-aquí senyalada una característica de la publicació cultural. Dins l'ampla tasca del catalanisme, ella realitza, en efecte, una obra lenta, però positiva i profunda. Sens dubte correspon eficàcia menor a la premsa de combat. Podriem dir que l'una exerceix una funció estimulant i l'altra una funció il·luminativa; l'una és amant de la irrupció i l'altra de la penetració pacífica; l'una acobla seguidors fent arma de l'anècdota i l'altra crea devots per obra i gràcia d'una suau irradiació, transfondint-los a les venes la quinta-essència de l'ideal.

Però, àdhuc servant per llei suprema aquesta elevació, en la revista de tal genre poden adoptar-se perfectament dugues modalitats: o moure's en l'esfera de la raó pura, de la literatura simple, de l'idealisme artístic, o be donar cabuda a l'apostolat de idees renovadores més concretes, sense ultrapassar-se fins a les contingències de la política militant. En el primer cas tindrem la publicació literària, artística, científica; en el segon la revista cultural generosament entesa, la qual, sense allunyar-se gens ni mica del lema que la presideix, l'interpreta d'una manera alhora més dilatada i més precisa. En ella hi assoleixen una visible preponderància l'art i la literatura en la llur significació més cenyida i un domini informador i absolut en la més ampla, sense que tot això sia obstacle per a que s'hi proclamïn els cànons màxims d'una política, que al fi i al cap ha vingut a ésser un adjutori de la cultura integralment concebuda i fins i tot un aspecte d'ella mateixa, en quan s'hi és encarnada una doctrina de cívica perfecció.

I amb això resta a bastament delimitada la nostra òrbita i dibuixada amb trets precisos la fesomia de REVISTA DE VICH. Aixecarem ben ferma la senyera del nacionalisme en sa accepció més integral; la nostra posició serà enlairada, però no tant que's perdi d'ovir en la llunyania d'uns nuvolets multicolors. Per això, sens divorciar-nos de la norma predita, més d'una volta mirarem de glosar capitals esdeveniments i comentarem fets, per tal d'abstractar-n la llur metafísica i més encara la llur moralitat; per això farem per manera que tinguin repercussió en la nostra ploma tots els fenòmens sísmics de l'ànima catalana; per això ens interessarà fins el localisme elevat a una categoria trascendent, és a dir, no en sentit de política local i molt menys de política de campanar o esperit de capelleta, sinó en quan significa un afecte viu a la terra, un amor ben entès a totes les nostres coses, un noble zel per les nostres glo-

d'un concurs literari i musical, el jurat del qual era presidit per Lluís Nicolau d'Olwer, regidor per la Lliga Regionalista a l'Ajuntament de Barcelona, president de la Comissió de Cultura de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Tanmateix, hi haurà dues qüestions que apareixeran de forma recurrent a les pàgines de la *Revista de Vich* durant aquest període, la qüestió de la higiene pública i la construcció d'una biblioteca popular a Vic. Ambdós eren temes que tenien a veure amb la visió «regeneradora» que informava de les polítiques públiques endegades per la Mancomunitat de Catalunya i que contribuïa a fer realitat a través de la seves actuacions al territori. Pel que fa al tema de la neteja dels espais públics, aquesta preocupació venia condicionada pels estralls provocats per l'epidèmia de l'anomenada «grip espanyola», una pandèmia que es va estendre per tot el món, causant més de cinquanta milions de morts l'any 1918. Des de les pàgines de la publicació es repassaven algunes de les mancances de Vic, com ara la presència excessiva de cases velles:

«En alguns barris externs de la nostra ciutat —i en altres no externs— existeixen cases que són un veritable niu d'infecció; mentre no sia possible arrassar dites cases substituïnt-les amb la construcció de barriades per obrers construïdes a l'ampar de la Llei de cases barates —qüestió que algun dia tractarem— seria, al menys convenient que s'obligués als propietaris de dites cases a donar-hi una bona capa de cals amb lo qual hi guanyaria llur habitabilitat i apariència.»³⁷

També es detallaven moltes altres problemàtiques locals: la conducció dels cadàvers a mà per als enterraments, que *Revista de Vich* considerava «una vergonya pública», la manca de reg per netejar els carrers, les escombraries a les portes dels edificis o la venda de roba de segona mà en pessimes condicions higièniques. Tal i com assegurava la publicació, la majoria d'aquestes problemàtiques tenien el seu origen en el fet que Vic no tenia un servei d'abastament d'aigües i les fonts públiques eren insuficients, a banda que en èpoques de sequera deixaven de rajar, amb la qual cosa la situació es feia més complicada. Amb tot s'assegurava que «la seva solució és ben difícil mentres no's resolgui la qüestió de les hisendes locals».³⁸ De fet, la ciutat de Vic no tindrà un abastament d'aigües públiques fins després de la Guerra Civil, ja en ple franquisme.

L'altre tema fou la promoció d'una biblioteca popular a Vic, que ja tenia una tradició de biblioteques privades: la Biblioteca del Seminari Conciliar, formada per llibres procedents de les biblioteques dels dominics, carmelites i jesuïtes i ubicada a l'edifici principal de la institució encarregada de la formació dels nous capellans; la Biblioteca Episcopal,³⁹ que posseïa un catàleg d'incunables molt important, i la Biblioteca del Círcol Literari.⁴⁰ La tradició vigatana en matè-

37. *Revista de Vich* (novembre 1918), p. 188.

38. *Ibidem*, p. 128.

39. Vegeu Miquel dels Sants GROS I PUJOL, *La Biblioteca Episcopal de Vic. Un patrimoni d'onze segles*, Vic, Biblioteca Episcopal i Patronat d'Estudis Osonencs, 2006; Valentí GIRBAU, *La fundació de la Biblioteca Episcopal de Vic i el seu context. Esperit il·lustrat i renovació catòlica durant l'episcopat del bisbe Veyan (1784-1815)*, Vic, Institut Superior de Ciències Religioses, 2006.

40. Vegeu David CAO COSTOYA, *Societat i sociabilitat. El Cercle Literari i els inicis de l'associacionisme recreatiu, cultural i polític a Vic (1848-1902)*, Catarroja-Barcelona, Afers, 2015; Miquel dels Sants SALARICH TORRENTS, *Història del Círcol Literari de Vich*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 1962.

ria de biblioteques era reconeguda fins i tot per Jordi Rubió i Balaguer, director de la Biblioteca de Catalunya recentment creada per la Mancomunitat, quan afirmava, en un article publicat a la revista (juliol de 1918) en un monogràfic sobre biblioteques populars, que «poques poblacions tenen com Vich una tradició tan noble i característica per a empeltar-la en la jove institució que la nostra Mancomunitat hi estableix, i enrobustir en i altra amb la fusió de sos prestigis».⁴¹ L'impuls de la creació d'una xarxa de biblioteques populars a Catalunya sorgeix de la Mancomunitat, a partir de les conclusions del Consell d'Investigació Pedagògica que són acceptades pel Consell Permanent i sancionades per l'Assemblea d'aquesta institució el maig de 1915.⁴² Un estudi d'Eugeni d'Ors serví de base per a convèncer els diputats de la necessitat de posar en marxa un ambiciós programa de biblioteques populars amb la voluntat d'arribar al públic, oferint-li obres cabdals de qualsevol tema, i als estudiosos locals per a proporcionar instruments de treball indispensables, preveient una cosa que ja s'estava portant a terme en alguns països, com els Estats Units d'Amèrica, i que era completament desconeguda a Espanya, això era el préstec interbibliotecari.⁴³ Aviat s'iniciaren les gestions amb els ajuntaments per a formar biblioteques arreu del país, les primeres de les quals a Valls (16 de juliol de 1918), Sallent (16 de setembre de 1918), Olot (28 de setembre de 1918) i les Borges Blanques (4 de novembre de 1918).⁴⁴ L'any 1919 es va inaugurar la de Canet de Mar (14 de desembre); el 1920 la del Vendrell (18 d'octubre), i el 1922 les de Pineda (26 de juny) i Figueres (3 de juliol). La primera pedra de la Biblioteca Popular de Vic es va posar el dia 14 de juliol de 1918,⁴⁵ en un acte solemne que comptà amb la presència de l'alcalde de Vic, que havia ofert els terrenys a la Mancomunitat, i d'Eugeni d'Ors, que va dir que aquell acte «constituïa solament la continuació de l'activitat intel·lectual de Vich».⁴⁶ A l'acte hi van assistir representants de totes les entitats culturals de la ciutat i els alumnes de les escoles, als quals se'ls va regalar un exemplar de la *Revista de Vich*. Amb motiu d'aquesta efemèride, Josep Gros i Raguier va publicar un article en què deia el següent:

«La primera pedra de la biblioteca popular vol dir precisament això. L'entusiasme creixent, la insistència incansable que una part dels nostres joves de la primera volada han esmerçat en demanar i obtenir de la Mancomunitat de Catalunya aquesta biblioteca i del nostre consell municipal la satisfacció d'inaugurar-se les obres aquestes festes, indiquen evidentment que a Vich hi ha

41. *Revista de Vich* (7 juliol 1918), p. 1.

42. Alexandre GALÍ, *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya, 1900-1936. Llibre XI, Biblioteques populars i moviment literari*, Barcelona, Fundació Alexandre Galí, 1984, p. 11.

43. *Ibidem*, p. 12.

44. Rosalia GUILLEUMAS BROSA i Amadeu-J. SOBERANAS LLEÓ, *Bibliografia i cronologia de Jordi Rubió i Balaguer (1887-1982)*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, Diputació de Barcelona, 1985, p. 64.

45. La concessió de la Biblioteca Popular de Vic es produí en el marc del segon concurs convocat per la Mancomunitat de Catalunya (27 de juliol de 1916). L'acord tingué en compte la llarga tradició d'estudis acadèmics de la ciutat i que aquest equipament hi podria tenir un alt rendiment. Teresa MANÀ TERRÉ, *Les biblioteques populars de la Mancomunitat de Catalunya (1915-1925)*, Lleida, Pagès Editors, 2007, p. 127-128.

46. *Revista de Vich* (juliol de 1918), p. 135.

quelcom més que records de glòries passades i que en el sí de la nostra ciutat torna a pujar esponerosament una generació literària o una generació que pot influenciar el almenys una nova etapa evolutiva de les lletres catalanes.»⁴⁷

Malgrat que la previsió era inaugurar aquest nou equipament cultural la tardor del 1919, després d'haver projectat, pressupostat i subhastat les obres, no es va fer efectiva la seva inauguració fins al 30 de març de 1931, tretze anys després de la col·locació de la primera pedra, al costat de la qual s'hi va posar un exemplar de la *Revista de Vich*, en un context molt diferent del que va veure néixer el projecte: quan ja no existia la Mancomunitat de Catalunya i un ajuntament provisional restava a l'espera d'unes eleccions municipals, les del 12 d'abril del 1931.

Per la seva part, la *Revista de Vich* va presentar el seu darrer número durant l'estiu del 1919. Obria la publicació la transcripció d'una conferència titulada «En Verdaguer i la llengua literària»,⁴⁸ pronunciada el 14 de maig del 1919 al Temple Romà de Vic per Manuel de Montoliu i de Togores,⁴⁹ crític i historiador de la literatura, col·laborador de Pompeu Fabra en la confecció del Diccionari Aguiló i membre de la generació noucentista a la qual també pertanyien Eugeni d'Ors, Josep Maria López-Picó, Ramon Rucabado, els germans Joan i Jaume Llongueras o Josep Aragay. Per a Montoliu, l'obra del religiós de Folgueroles, a qui definia com el més genial poeta català, havia estat decisiva per al renaixement de la llengua catalana. Així doncs, la revista tancava el seu períple subratllant la contribució de Verdaguer al rebrot i la normalització d'un dels aspectes clau de la cultura catalana.

4. Conclusions

La curta, però intensa, trajectòria de la *Revista de Vich*, una iniciativa endegada al voltant del cercle cultural proper al catalanisme conservador local, evidencia l'efervescència de la ciutat de Vic durant el primer terç del segle xx. El moviment general del país, que posa en qüestió, des de diferents vessants polítics, estètics i socials, l'*statu quo* vigent, també arrela a la capital d'Osona. Com en la majoria de projectes culturals que es porten a terme en aquesta època a Vic, en el nucli impulsor hi trobem membres de l'Església i del Seminari Conciliar, però també persones provinents de la classe dirigent local. Aquest fet condicionarà l'aspecte tradicional, que inclourà la defensa de la vida rural i del pairalisme, que distingirà aquesta «contribució vigatana» a la nacionalització cultural del país. En qualsevol cas, aquesta publicació tindrà la voluntat de vincular-se, especialment en la segona època, amb els corrents generals que hegemonitzen la cultura catalana del moment. Les col·laboracions d'intel·lectuals prestigiosos d'arreu de Catalunya així ho evidencien. No es tractarà, per tant, d'una iniciativa estrictament local,

47. *Ibidem*, p. 133.

48. *Revista de Vich* (juliol 1919), p. 1.

49. Veure Jaume PÒRTULAS, *Manuel de Montoliu i els clàssics*, Barcelona, Aula Carles Riba (Societat Catalana d'Estudis Clàssics), 2003.

serà una publicació amb «vocació de país», destinada a contribuir al debat cultural que s'està duent a terme a Catalunya, com abans ho podia haver fet *La Veu del Montserrat*. La *Revista de Vich* va ser una publicació cultural que pretenia captar signatures de prestigi per a desenvolupar temes que defugien les polèmiques quotidianes de la política local, com feien la majoria de periòdics del moment; que va tenir dos períodes ben diferenciats, amb un canvi de disseny i de periodicitat en la segona etapa, en la qual una de les novetats més destacades fou l'adopció de la regla fabriana, que el canonge Jaume Collell, que tenia un fort ascendent damunt del nucli cultural catalanista de Vic, sempre va rebutjar, i que va acabar desapareixent durant l'estiu de l'any 1919.

